

LANDSBYGDENS BÄSTA

2012

Fakta om Landsbygdsnätverket:

Drivs inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2007-2013 och ska stärka genomförandet.

Samlar myndigheter och organisationer som är engagerade i arbetet med att utveckla den svenska landsbygden.

Är ett forum för att utbyta information, erfarenheter och metoder mellan intressegrupper, myndigheter och experter på lokal, nationell och internationell nivå.

Samlar, analyserar och sprider information om situationen på landsbygden och om landsbygdsprogrammets möjligheter.

Leds av en styrgrupp som fördelar medel till aktiviteter inom ramen för nätverkets verksamhet.

Är kontaktpunkt för leadergrupperna i Sverige.

Samtliga texter i broschyren är skrivna av Agneta Borgström.

Vinnarna på Landsbygdsgalan kommer att föräras en Ullbagge av gjutjärn. Priset förmedlar tyngd och tradition men har ett lekfullt drag över sig i form av en spelkula i glas! Det är den framlidne konstnären Peter Gad som designat priset.

Nu är det fjärde året som Ullbaggepriserna delas ut. Syftet är att visa upp de allra bästa landsbygds-satsningarna i landet inom ramen för det svenska landsbygdsprogrammet 2007 – 2013. Samtidigt som nuvarande landsbygdsprogram går mot sitt slut håller ett nytt program på att växa fram.

Landsbygdsprogrammet ska bland annat främja tillväxt, företagande och sysselsättning samt lokalt utvecklingsarbete. I den här broschyren presenteras finalisterna i sju olika kategorier, för 2012. De representerar de allra bästa satsningarna inom arbetet för att utveckla landsbygden.

Det är oerhört roligt men också svårt att välja utifrån alla de intressanta och angelägna förslag som kommit in från Skogsstyrelsen, Sametinget, Jordbruksverket, länsstyrelserna samt alla landets leadergrupper.

Landsbygdsnätverket har som en viktig uppgift att sprida goda exempel som bidrar till att landsbygdsprogrammets mål uppfylls och ytterst att landsbygden utvecklas och blomstrar. Det är viktigt att visa att programmets pengar gör nytta men också att vi kan lära oss av alla de landsbygds-satsningar som varit lyckade.

Det är med glädje vi kan konstatera att det görs väldigt många satsningar på vår svenska landsbygd. Bakom alla dessa finns det ett stort antal kreativa entreprenörer som genom sin företagsamhet medverkar till att utveckla landsbygden. Alla de och de insatser som de gör, har medverkat till att människor vill leva och verka där. En levande landsbygd är också en förutsättning för levande städer och tillväxt i hela landet.

Jag är stolt över att kunna förmedla de här goda exemplen. I förlängningen bidrar de till att svensk landsbygd kan fortsätta att utvecklas, medverka till samhällsbyggandet samt bidra till en stark svensk ekonomisk utveckling.

Peter Melin
Ordförande, Landsbygdsnätverkets styrgrupp

Foto: Daniel Johansson

Välkommen till bords i Örebro län för att smaka av Sverige. På länets restauranger bjöds det på maträtter från olika svenska landskap under en månad förra året. Projektet 26 smaker – 26 landskap ledde till att var tredje restaurang fick kontakt med nya lokala leverantörer.

Namn på projekt/företag: 26 smaker
– 26 landskap
Ägare av projekt: Länsstyrelsen Örebro län
Kontaktperson: Ann-Sofie Hedberg
Kontaktuppgifter: 019-193871,
ann-sofie.hedberg@lansstyrelsen.se
Projekttid: mars 2011-maj 2012
Pengar från landsbygdsprogrammet:
800 000 kronor

Svensk meny med lokala smaker

– Restaurangerna nappade på idén direkt. På ett par veckor var platserna bokade för de 26 landskapen. Sedan lottade vi ut ett landskap till varje kök som kunde hämta inspiration till sin meny via en tilldelad mentor från länet i fråga. Allt blev väldigt lyckat. Under september månad kunde man äta allt från gotländsk lammsmäcka med ramslökspesto till bohuslänsk skaldjursplata, säger Ann-Sofie Hedberg, projektledare för Länsstyrelsen Örebro län, som samordnade arbetet.

Syftet med projektet var att uppmuntra restauranger och offentliga kök att handla från lokala matproducenter och därigenom öka möjligheterna för svenska odlare, lantbrukare och livsmedelsförädlare att överleva. Idén till projektet kom från Karin Strömberg Lundqvist, Närkes ambassadör för Matlandet.

Nu finns en medvetenhet om närproducerad mat i länet.

– Flera av restaurangerna som ville få kontakt med nya småskaliga leverantörer, lyckades med det. Utvärderingen visar att 30 procent av

skolköken och restaurangerna har samarbeten med nya leverantörer. Många har också fått kontakt med andra restauranger eller mentorer, säger Ann-Sofie Hedberg, men hon vet inte hur mycket inköpen ökade.

En utvärdering som gjordes av ett konsultföretag visar dock att många restauranger prioriterade ned just de frågor som värderades högt av projektet, så som möjligheten att knyta kontakt med lokala leverantörer. I dag finns det enligt Ann-Sofie flera hinder för att handla lokalt som först måste övervinnas. Ett exempel är reglerna kring upphandling som försvårar för de offentliga köken samt vissa logistikproblem.

– Det är också tidsödande för restaurangerna att kontakta många små leverantörer och det kan i bland vara svårt att få tillräckliga kvantiteter vid rätt tidpunkt.

Namn på projekt/företag: Lokala servicelösningar

Ägare av projekt/företag: Bodens kommun

Kontaktpersoner: Leif Engström

Kontaktuppgifter:

leif.engstrom@boden.se, tel 070-3405363

Projekttid: juli 2011-sept 2013

Pengar från landsbygdsprogrammet:
900 000 kr

Flaggor med en röd punkt visar numera utanför Harads och Gunnarsbyn gröna små kommunhus. I dessa kan man få allmän service, veta mer om öppettider, ansöka om bygglov eller ställa frågor om äldreomsorg. Projektet Lokala servicelösningar har gjort det enklare att bo på landet.

Lokala informationskontor kopplar upp byar

De två lokala informationskontoren kan ses just som kommunala förvaltningar, fast i mindre format. De två så kallade ”servicepunkterna”, som öppnats i Harads och i Gunnarsbyn, är tänkta att ge i stort sett all den information till medborgarna som ges via kommunen i vanliga fall. Här kan invånarna bland annat ansöka om bygglov, få information om dagisplatser, busstider, men också få svar om färdväg och ren turistinformation. Tanken är att kontoren ska verka som en första sluss vidare till andra myndigheter och instanser som länsstyrelsen, landstinget, banker och föreningar.

– I stället för att till exempel åka till stadshuset inne i Boden, en resa på 4,5 mil enkel väg, så kan vi ge den information som folk vill ha här. Den grundläggande tanken är att se till att landsbygden inte tappar ännu mer i attraktionskraft, säger Leif Engström, projektledare för arbetet med Lokala servicelösningar via Bodens kommun.

Det är kommunen som initierat projektet som finansierats av Tillväxtverket, landsbygdsprogrammet samt med kommunala medel.

De ansvariga såg dilemmat med byar som utarmades på nedlagda byskolor, bibliotek och närbutiker, eftersom nedläggningar ofta ger en dominoeffekt.

På frågan om det inte är kommunen som dragit ned på skolor och bibliotek från början svarar Leif Engström att det är här man tänkt om.

– Ja, det fungerar ju inte längre. Nu har kommunen insett att den ska bygga upp sin service igen, säger Leif Engström, som anser att det lett till att fler flyttat in.

Han vet att kontoren blivit som en förlängd arm till landstinget genom e-system där till exempel en medborgare skulle kunna koppla upp sig mot sin läkare på vårdcentralen. Även Arbetsförmedlingen skulle vilja ha liknande tjänster. Just nu diskuteras hur servicepunkterna kan tryggas för framtiden genom drift i bolagsform i kommersiellt syfte, detta med ett långsiktigt avtal med kommunen om att utföra tjänster. Avtal finns redan med en turistbyrå.

NOMINERAD TILL ÅRETS LANDSBYGDSPROJEKT

Foto: Daniel Johansson

Foto: Daniel Johansson

Förbi kolarnas kojor och häxbränningar vidare i kyrkbåt och så i häst och vagn till dagens datum. Så går den fjorton timmar långa historiska teatervandringen i de djupa skogarna i Bergslagen. Projektet Riddarhyttan vill berätta om dåtid och nutid, något som lyft bygden.

Teaterhus berättar bygdens historia

Det är svårt att tro att det pågick undervisning i den gamla röda byskolans salar i lilla Riddarhyttan en gång i tiden. Det går knappt att tänka bort scenen, utrustningen och omklädningsrummen i det teaterhus som nu byggs upp. I byggnaden ska samarbete ske mellan teater, forskning samt lokalt och regionalt framtidsarbete. I samma anda började också idéerna tona fram i Föreningen Teatermaskinen till projektet Riddarhyttan. Efter en ansökan om medel från landsbygdsprogrammet beviljades föreningen pengar.

Idag kan projektledarna se resultatet av arbetet.

– Byn och bygden här har en stark historia som vi har levandegjort med vårt projekt genom scenisk gestaltning, händelser och träffar. Vi har erbjudit en teaterpjäs på en och en halv dag där åskådarna får följa med på en vandring från 1300-talet fram till dagens datum. I skogen pågår skådespel utifrån gamla händelser, vi passerar gamla byggnader, åker kyrkbåt och häst och vagn, säger Anders Olsson, projektledare.

I pjäsen, som heter Vi går en annan väg, beskriver ett 50-tal skåde-

Namn på projekt/företag: Riddarhyttan

Ägare av projekt/företag: Föreningen Teatermaskinen

Kontaktperson: Anders Olsson

Kontaktuppgifter:
anders@teatermaskinen.com,
0222-13161, 076-7661223

Projekttid: juni 2011-sept 2013

Medel från landsbygdsprogrammet:
500 000 kr

spelare från trakten människors liv och kultur under sju århundraden i de västmanländska skogarna. Pengarna i projektet har gått åt till all insamling av material, fotografier, informationsarbete, löner, utveckling av teknik och uppbyggnad av kultur- och naturmiljöerna där pjäsen utspelas. Otaliga möten har skett med länsmuseum, hembygds- och intresseförening, Mälardalens högskola och många andra lokala aktörer.

Hittills har 400 människor gått den omtalade vandringen som fått så många rubriker att den blivit en turistmagnet. Även skolor, folkhögskolor och företag finns bland biljettbokarna. Faktum är, enligt Anders Olsson, att teaterverksamheten har fått bygden att blomma.

– Åtta personer har flyttat in sedan projektet startade. Många bybor jobbar i teatern och ungdomar från kommunen sommarjobbar. Andra värden är att folk utifrån upplever kulturen här väldigt positivt, säger Anders Olsson.

Namn på projekt/företag: Håvvi i Glen HB

Ägare av projekt/företag: Elaine Asp och Thomas Johansson

Kontaktperson: : Elaine Asp

Kontaktuppgifter: bokning@havviiglen.se, 070-600 64 76.

Pengar från landsbygdsprogrammet: 418 000 kr

Vill du veta mer: www.havviiglen.se

Ugnsbakat mörkbröd av ren med rödingrom, blodbröd bakat på renblod, pickels av kvanne och rödlök. Det är några av de typiska rätter som kan serveras på restaurangen Håvvi i Glen i Oviksfjällen. På renens och samernas villkor har företaget byggt en blomstrande återtrunketsamhet.

Samisk slow food ger sjudande samhälle

Numera vallfärdar folk till den omtalade jämtländska restaurangen med lokala rätter av ren, älg, röding, bär, kantareller och örter. Håvvi i Glen, vars samiska namn betyder "självkärl", är familjeföretaget som redan efter två år har blivit en turistattraktion.

– Verksamheten har vuxit långt över förväntan, vi kunde inte ens drömma om detta gensvar. Vi har 100-150 portioner mat som serveras varje dag, men bara 30 sittplatser så vi får ofta låta folk vänta, säger Elaine Asp, som tillsammans med sin man Thomas Johansson äger företaget. Ett företag som i dag har en omsättning på 900 000 kronor samt flera säsongsanställda.

– Under 2012 ökar vi ännu mer. Vi känner att vi faktiskt borde bygga ut till exempel våra lagerutrymmen för att klara efterfrågan.

Thomas är renskötare på heltid och förser dem med huvudråvaran på menyn. Elaine är kocken som använder sig av gamla samiska recept, gärna långkok på bortglömda styckningsdelar som framsida och inälvor på djuren. Kokt älgmule och kåtarökt renhjärta är exempel på sällsynta rätter.

– Många är nyfikna och vill smaka på till exempel renblodspannkaka. Någonstans fattas det kunskap om varifrån saker och ting kommer ifrån. Det märker vi när vi får besök från företag, skolor och dagis.

Pengar från landsbygdsprogrammet och privata medel gjorde att de vågade rusta upp byns gamla kafé till restaurang och renovera tillhörande övernattningsstugor. Att tanken på en egen restaurang kom upp från början handlade om att de ville skapa en samlingsplats i den nästan bortglömda samiska byn Glen med en population på 14 personer. Samtidigt ville de visa hur man lever i en samisk by, något som ger andra effekter tror hon.

– Samisk näringsverksamhet i glesbygd är viktig då det hjälper till att upprätthålla skola och annan service. Dessutom låter vi våra gäster få insyn i den samiska kulturen, maten och hur vi lever i vardagen. Det kan i sig få bort gamla fördomar som bottnar i okunskap, säger Elaine Asp.

NOMINERAD TILL ÅRETS LANDSBYGDSFÖRETAGARE

Foto: Daniel Johansson

Foto: Daniel Johansson

En enda skogsmaskin i stället för tre gjorde jobbet med att flisa grenar och toppar. När företaget Blekinge Flis AB utvecklade en huggbil, en ny lastbilsburen flismaskin, kunde de spara både diesel och arbetstimmar. Så mycket att företaget växte.

Namn på projekt/företag: Blekinge Flis AB
Ägare av projekt/företag: Ola Petersson
Kontaktpersoner: Ola Petersson
Kontakt: ola@blekingeflis.se , tel 0455-288 10
Projekttid: mars 2011
Pengar från landsbygdsprogrammet: 600 000 kr
Vill du veta mer: www.blekingeflis.se

Smart maskin fick skogsföretag att anställa

– Vi har rationaliserat bort flera led. Förut fick vi lägga skogsråvaran på hygget med hjälp av en terränggående maskin, sedan flisa med en annan maskin och därefter låta skytteln hämta flisen och lasta den i ett ekipage som tog råvaran till värmeverket. Vårt koncept är en ny typ av huggbil som gör fler steg, säger Ola Petersson, ägare till företaget Blekinge Flis AB.

Den nya ”huggbilen” är utvecklad efter en idé som Ola Petersson fick efter att ha insett nackdelarna med den konventionella. Själva huggpaketet är fäst på ett vanligt lastbilschassi. Det unika är att huggpaketet sitter på en vändkrans som alltså gör den vändbar. Därför kan den flisa på båda sidorna, spruta flisen på eget släp och framför bilen i containrar. Dessutom kan bilen jobba med en lastbil i skogen.

– Detta gör att vi kan ta större last och utnyttja flismaskinen mer, vilket sparar både diesel och miljö. Bilen skonar vägarna och skogarna då mindre vändplatser krävs, säger Ola Petersson.

Den innovativa maskinen har gjort att företaget har blivit långt mer konkurrenskraftigt med fler lokala kunder. Inom länet har de nu blivit en av de marknadsledande.

– Vi har tack vare den nya maskinen kunnat anställa sammanlagt tio personer, men också gett mer jobb till mindre underentreprenörer, säger Petersson.

Trots rationaliseringar har Blekinge Flis inte behövt göra sig av med anställda.

– Nej, vi har ökat hela tiden och dubblat omsättningen på några år, så det viktiga är snarare att ha folk på rätt ställen för oss. Vi sparar hellre på diesel än på folk, säger företagsledaren.

Det var 2011 som företaget beviljades pengar från landsbygdsprogrammet som möjliggjorde att ta fram en ny maskin. En första prototyp tog de fram redan 2008, också denna med stöd av EU-medel.

Ökade intäkter är viktigt för företaget.

– Ja, annars stannar utvecklingen både för oss som företagare och för landsbygden här. 99 procent av vinsten går tillbaka in i investeringar igen, vi måste kunna bygga ett starkt företag.

Namn på projekt/företag: Tobias Knutsson, enskild firma

Ägare av projekt/företag: Tobias och Karin Knutsson

Kontaktperson: Tobias och Karin Knutsson

Kontaktuppgifter:
ostergarden2@passagen.se, 070-385 9149,
070-210 08 39

Utbetalning av stöd: 2007-2012

Pengar från landsbygdsprogrammet:
739 000 kr i företagsstöd och 200 000 kr i
startstöd

Begagnad stallutrustning och eget
snickrande gjorde att ölämningarna
Tobias och Karin Knutsson kunde bygga
om gården för en spottstyver. På bara
fem månader ställde de om företaget
Östergården från kött- till mjölkproduktion
med 120 mjölkkor och fick en lönsam
verksamhet.

Billiga byggnader innebar vinst för bönder

Hur kostnadseffektivt kan man ställa om en gård? Den frågeställningen ledde gårdsägarna Tobias och Karin Knutsson i öländska Färjestaden in i helt nya tankegångar. En idé om att bland annat leta efter använda mjölkorgan på Blocket, fynda stallar på auktioner och att pressa priset med leverantörer. Då de inte hade någon större egen kassakista att ösa ur blev de beviljade start- och företagsstöden från landsbygdsprogrammet. Det blev en välkommen bas i den stora ombyggnationen av de gamla nötstallarna.

– Pengarna har betytt mycket för oss och har stått för cirka 30 procent av investeringarna. I övrigt tog vi ett banklån för att klara allt, säger Tobias Knutsson, en av ägarna till Östergården AB.

Gården hade 400 slaktdjur av ungnöt, men de båda ägarna kände inte att avkastningen blev tillräcklig och ville därför ställa om till mjölkgård. Sedan gick allt snabbt. Från 60 till 120 mjölkkor på ett halvår.

– Vi byggde om för bara 10 000 kronor per koplats genom att köpa begagnad mjölkutrustning, madrasser, ventilation och tank. Vi har även byggt annorlunda med enklare modulsystem. Därtill har vi snickrat och konstruerat det mesta av väggar och tak själva. Målningen har vi också skött, säger Tobias Knutsson.

Kostnadsmedvetenheten och snällheten, som han kallar det själv, har lett till att varje beslut har övervägts. Förhandlingar med byggmarknader på virkespriser, ifrågasättande av rutiner och ständig jakt på andrahandsmarknader har också bidragit. Ännu en viktig faktor har varit att paret enbart har köpt vissa elementära gårdsmaskiner, resten hyr de in. I dag är Östergården en lönsam verksamhet.

– De låga kostnader vi utgått ifrån har varit vinnande. Vi var försiktiga och ville först ha en viss produktion igång innan vi satsade. Vi har byggt annorlunda jämfört med andra och en del har tyckt att vi varit galna.

NOMINERAD TILL ÅRETS LANDSBYGDSFÖRETAGARE

Foto: Daniel Johansson

Foto: Göran Grönhammar

En roterande slangvinda som förädlar rötgas från kogödsel till fordonsgas. Det är uppfinningen som tagits fram av företaget Biosling vars sinnrika teknik gör det möjligt för varje bonde att producera gas hemma på gården.

Namn på projekt/företag: Biosling
Ägare av projekt/företag: P-O Karlsson och Birgitta Leijonclou
Kontaktperson: P-O Karlsson och Birgitta Leijonclou
Kontaktuppgifter: 0980-230 00
Projektperiod: april 2010-juni 2011
Medel från landsbygdsprogrammet: 870 000 kronor
Vill du veta mer: www.biosling.se

Biosling för bilgas

Företagarna Per-Olof Karlsson och Birgitta Leijonclou har över tjugio års erfarenhet av allehanda uppfinningar inom fordons- och miljöteknik. Under de senaste åren har arbetet allt mer koncentrerats till en enkel, energismart biogasmaskin. De båda innovatörerna förstod att den sinnrika gasanläggningen med en vinda, som ryms i en container, skulle kunna användas på en normalstor gård. Stordrift skulle kunna avlösas av småskalig drift. Med stöd av pengar från landsbygdsprogrammet och privata medel kunde företaget testa utrustningen hos en grisuppfödare utanför Luleå.

– Resultatet blev över förväntan, och fungerade mycket väl. Vi ser att det finns en enormt stor potential i småskalig produktion av biogas. Bara i Sverige finns 240 lantbruk med 200 kor eller 1000 grisar som med sitt avfall skulle kunna producera egen fordonsgas, säger Per-Olof Karlsson, en av ägarna bakom Biosling, prisbelönt för sin miljö- och innovationsprägelse.

I dag kan inte bönder använda sin rötade kogödsel direkt som fordonbränsle, då den först måste renas från föroreningar för att godkännas. Vid stora röttningsanläggningar finns sådan utrustning

för att uppgradera gasen, men för mindre jordbruk har det varit för kostsamt.

– Det fina med slangvindan är att du som bonde kan bli självförsörjande ur energisynpunkt. Anläggningen som är byggd som ett modulsystem går snabbt att installera, maximalt en dag, och sedan är du igång.

Det skulle även vara möjligt för ett jordbruk att producera så mycket gas att den kan distribueras till gastankstationer, säger Per-Olof Karlsson.

Än så länge har företaget bara sålt maskinen till ett par lantbruk. Ett tiotal offerter ligger dock ute. Att det går trögt innan försäljningen kommer igång beror på långa beslutstider, menar Birgitta Leijonclou:

– Det är en stor investering för en kund som vill fundera. Dessutom vill de se långtidstester. Vi har ju några anläggningar som gått dygnet runt i över ett år utan några stopp, fortsätter hon.

Företagets prognos är att sälja nio pumpar under nästa år, därefter 14 stycken under 2014 och 20 under 2015.

Namn på projekt/företag: Innovativ upphandling

Ägare av projekt/företag: Saffle kommun

Kontaktperson: Sven Junzell

Kontaktuppgifter:

sven.junzell@saffle.se, tel: 0533-681520

Projekttid: maj 2010 – mars 2012

Pengar från landsbygdsprogrammet:
176 000 kr

Vill du veta mer: www.saffle.se

Allt från blöjor till böcker och blyerts-pennor - varje år handlar Saffle kommun upp varor och tjänster för 400 miljoner kronor. Sedan utbildningsprojektet Innovativ upphandling avslutats börjar också små värmäländska företagare vilja vara med och tampas om anbudet.

Saffle handlar upp lokalt

Under två års tid har projektet hjälpt till att förmå också lokala landsbygdsföretagare att bekanta sig med upphandlingsprocedurer. Till en början var detta en diger uppgift då LOU, Lagen om offentlig upphandling, kan verka skrämmande, menar Saffles kommunchef Sven Junzell. Han ser hur viktig upplysningen varit för deras bygd.

– Om vi inte är rädda om det lokala näringslivet överlever inte landsbygden. Då är det bara de stora drakarna som blir kvar och som kan lämna anbud och det gynnar inte oss, säger Sven Junzell.

Utbildningar var ledordet i projektet som initialt stöttades av medel från Tillväxtverket och senare också från landsbygdsprogrammet. Ena delen i projektet kretsar kring utbildning, den andra kring förenkling av upphandlingsprocedurer kring LOU. De kommunala tjänstemännen fick lära sig att skriva bättre anbud och förfrågningsunderlag samt hur det användas mer av elektroniska upphandlingsverktyg. Via specialanpassade föreläsningar, som leddes av en inhyrd konsult, fick länets företagare lära sig mer om LOU och upphandlingsverktyg.

Till en början var det dock svårt att nå alla företagare.

– Vi började efter ett tag med uppsökande verksamhet då vi gjorde företagsbesök för att höra om synpunkter. Företagarna satt ofta inne med information om varför de inte lämnat in anbud, ofta för att de tyckte att det verkade krångligt eller att de missat informationen, säger Sven Junzell.

Målet med projektet var att 50 lokala företagare och 20 kommunala tjänstemän skulle ha utbildats inom LOU vid projektets slut. Resultatet blev 30 företagare och 38 tjänstemän. Än så länge kan dock inte kommunchefen se om arbetet verkligen lett till fler nya lokala intressenter bakom anbudet, men han tror det.

– Jag tror att fler är på hugget nu, det är i alla fall vad jag hör från dem.

Lärdomarna har enligt honom varit många för kommunen. Borta är krångliga skrivningar i underlagen. Dessutom görs mailutskick för att ”marknadsföra” kommande upphandlingar.

NOMINERAD TILL ÅRETS LANDSBYGDSINNOVATION

Foto: Saffle kommun

Foto: Magnus Kalnins

Ingen trodde på idén. Någon trodde det var ett skämt. Men den unika ogräsmaskinen CombCut som med smarta knivar skär av tistlar och skräppa utan att skada grödan har visat sig vara lyckosam uppfinning. Pengar från landsbygdsprogrammet var viktigt för att få ut produkten på marknaden.

Ogräsmaskin krävde riskfritt kapital för att lyckas

En gigantisk kam som känner av växtligheten och klipper av ogräs är finessen med maskinen CombCut som lanserats av Jonas Carlssons eget företag Just Common Sense AB.

– Det är en helt ny teknologi som kan användas till exempel inom ekologisk odling där åkertistlar är ett stort dilemma. Den löser flera problem med lantbruket, eftersom den inte sprider gifter och kräver lite energi då den kopplas på en traktor, säger Jonas Carlsson.

De senaste åren har han ägnat åt byggande av den ena prototypen efter den andra. Den allra första konstruktionen såg dagens ljus 2006 och sedan har ytterligare två varianter tagits fram. Under hela processen har han tagit hjälp av företagsutvecklare och ingenjörer.

– Landsbygdsprogrammets medel var väldigt viktiga. Vi befann oss i en gråzon med en produkt som skulle utvecklas samtidigt som vi hade en massa kostnader. Inget riskkapital går in i något sådant, inte heller någon bank så länge du inte har tillförlitliga medel i botten, säger Jonas Carlsson, som även har tagit egna banklån, fått bidrag av LRF Innova och lån av ALMI.

Namn på projekt/företag: Årets miljövänliga ogräsjägare

Ägare av projekt/företag: Jonas Carlsson

Kontaktperson: Jonas Carlsson

Kontakt: jonas@justcommonsense.eu, 0709-573330

Projekttid: maj 2007-okt 2010

Pengar från landsbygdsprogrammet: cirka 338 000 kr

Vill du veta mer: www.justcommonsense.eu

I dag har företaget ändrat form från enskild firma till aktiebolag och är på väg ut på en allt större exportmarknad. Nu har han patent i bland annat EU, Ryssland, USA, Kanada och Australien.

– Det är roligt för ogräsmaskinen användes först bara mot tistel, men nu klarar den också andra ogräs. Det finns därför en enorm potential. Många konventionella odlare börjar använda den, säger Jonas Carlsson, som hittills sålt 70 maskiner.

Maskinen är enligt Jonas oerhört bra för landsbygdens utveckling.

– Jordbruk är en av våra basnäringar, men vi måste ha ett hållbart jordbruk för att klara utmaningen att försörja en växande befolkning.

Många gånger har Jonas Carlsson varit nära att ge upp då han mötts med misstro eller undran.

– Det var även svårt att lösa det ekonomiskt och att hinna med två heltidsjobb. Ett för att klara försörjning och ett för att satsa i projektet.

Namn på projekt/företag: Kvalitetshöjning inom potatisproduktion

Ägare av projekt/företag: Hallands Primörer Ek förening

Kontaktperson: Tore Holmefalk

Kontakt: 070-896 0666 tore@langas.se,
tore@hallandsprimorer.se

Projekttid: mars 2010-dec 2011

Pengar från landsbygdsprogrammet:
618 000 kr

Vill du veta mer: www.hallandsprimorer.se

Bättre kvalitet och kokegenskaper för halländsk potatis. Fler potatispåsar med kvalitetssigill. Det är några resultaten från leaderprojektet Kvalitetshöjning inom potatisproduktion där 43 halländska potatisodlare, packerier och butiker bildade förening.

Odlare **samarbetar** för att **höja** potatiskvalitet

Det var vd:n i Långås Potatis & Rotfrukter AB Jan Erik Wahlström som väckte tanken att höja kvaliteten på potatisen till något mer än "fast" eller "mjölig" för att kunna öka värdet på produkten. Men det fanns en kunskapslucka mellan odlare och butiker för att åstadkomma det. Lösningen blev att arbeta via ett leaderprojekt, där länets odlare och affärer nätverkade i en förening för att tillsammans höja potatiskvaliteten.

– Vi ville gå samman för att till exempel jobba konkret mot handlarna, säger Tore Holmefalk, projektledare för den ekonomiska föreningen Hallands Primörer.

För att komma igång med det stora lokala nätverket med odlare, packerier och affärer, söktes pengar från landsbygdsprogrammet. Tillsammans gjorde de provtagningar på potatisfälten, från sättnings till skörd, men också med analyser av potatissorter i olika jordar. På medlemsmöten har det därför funnits med representanter från utsädesföretag.

– Varje medlem i föreningen har fått växtrådgivning och genom-

gång av sin odling. Skörden har granskats noga. Under projekttiden har det också genomförts fältvandringar, provgrävningar, provkokning av potatisen och växtodlingsrådgivning till odlare, säger Tore Holmefalk, som själv har varit potatisodlare i många år.

Den engagerade projektledaren ser också hur det här lett till att 20 procent fler lokala odlare nu kan sätta stämpeln IP-sigill på potatispåsarna.

– Odlarna har förbättrat skördarnas kvalitet. Andelen potatis i Klass I har ökat. Det har bidragit till bättre utfall av rätt knölstorlek och gjort att man dessutom kunnat pricka in rätt kokegenskaper.

I en utökning av projektet under 2012 och 2013 ska kunskaperna hos butikspersonal höjas om hur potatis ska hanteras. Det har redan inneburit att de butiker som deltar fått bättre avsättning för den egna potatisen.

– Butikernas representanter i nätverket har genom projektet fått större engagemang för lokal potatis, avslutar Tore Holmefalk.

NOMINERAD TILL ÅRETS LEADER

Foto: Daniel Johansson

Foto: Daniel Johansson

Företaget FashionWork ville skapa praktik för unga på textil- och modeföretag i Borås genom leaderprojektet Modekollo. Ungdomarna gavs möjlighet att få insyn i hur den glamorösa modevärlden egentligen fungerar. I dag lever utbildningen kvar i företagets egen regi.

Namn på projekt/företag: Modekollo
Ägare av projekt/företag: FashionWork AB
Kontaktperson: Sebastian Kjersén
Kontakt: 0702-028468,
sebastian@fashionwork.nu
Projekttid: jan 2011-dec 2011
Pengar från landsbygdsprogrammet:
135 000 kr
Vill du veta mer: www.modekollo.se

Unga på kollo i modebranschen

Under en vecka varje år har unga kunnat stiga in i modeindustrin. Ena dagen för att besöka företag som klädsajten nelly.com, kedjan Gina Tricot eller inredningsföretaget Hemtex. Nästa dag för att få en insyn i textilhögskolans utbildningar eller för att följa en stylists arbetsdag. Veckan gav också möjlighet att arbeta i workshops kring egna skisser, lära sig hur bildbehandlingsprogrammet Photoshop fungerar eller tränas i att utveckla en företagsidé.

– Detta blev en chans att komma in i en annars rätt stängd bransch. Att ungdomar får se den riktiga modeverksamheten med inköpare, designers, ekonomer, tillverkare och fotografer, för att kunna hitta sin egen plats där, säger projektledaren Sebastian Kjersén, kreativt ansvarig och delägare i Fashionwork AB.

Projektet föddes när Leader Sjuhärad kontaktade företaget med ett uppslag om att göra ett årligt ”modekollo”. Medel från landsbygdsprogrammet, kommuner och företag, gjorde att det gick att finansiera utbildningen. Utbildningsplatserna har varit eftertraktade av unga

som fått ansöka och bland dessa valdes en mixad grupp på 23 personer ut. Hänsyn togs till ålder, kön och boendeort. Resultatet var gott, menar han.

– Några av deltagarna på Modekollo startade eget företag efteråt, andra har varit med på fotograferingar. Några har deltagit i ett annat projekt, Fashiondays. Jag tycker att projektet har skapat framtidstro och öppnat möjligheter för deltagarna.

Mötet mellan unga och gamla, stora företag och enmansföretag samt olika verksamheter har enligt Sebastian Kjersén gett intressanta synergieffekter. Kopplingen till det lokala textila kulturarvet var stark och när flera parter gick samman i god leaderanda blev arbetet framgångsrikt.

– Intresset var så starkt för en uppföljning att i juni i år höll företaget ett nationellt modekollo i egen regi. I dagsläget finansieras det av företag och medverkande ungdomar, men vi hoppas kunna utveckla vidare och skapa samarbeten som kan ge finansiering.

Namn på projekt/företag: Projekt Järnkraft
Ägare av projekt/företag: Järnboås bygdegårdsförening
Kontaktperson: Kristina Dybeck
Kontaktuppgifter: kristinadybeck@telia.com, 070-666 07 82
Projekttid: jan 2011-juni 2012
Pengar från landsbygdsprogrammet: 500 000 kr
Vill du veta mer: www.jarngoas.se, www.jarngoas.com

När företag, föreningar och bybor tillsammans utvecklade Järnboåsbygden skedde omvälvande förändringar. 150 engagerade bybor var engagerade i leaderprojektet som bidrog till 100 nya inflyttade och utökad service.

Bygden marknadsförde sig och fick inflyttning

I Finnshyttan, Gammelhyttan, Lindesby och tio andra byar i Bergslagen har man gjort exakt det många drömmer om. Effekten av en stor marknadsföringskampanj av hela Järnboåsbygden med hemsida, deltagande på mässor, mentorskap, turismaktiviteter blev att totalt cirka 100 personer har flyttat in.

– Ja, det är fantastiskt att vi har lyckats få igång den generationsväxling och vidareutveckling av bygden som var målet. Den största effekten är att vi får tillräckligt många boende som går i skolan, handlar i vår nya affär, skapar nya företag eller engagerar sig i föreningslivet, säger Kristina Dybeck, informatör och projektledare för Projekt Järnkraft som i två delprojekt beviljats pengar från landsbygdsprogrammet.

Bygdens säregna natur, det aktiva föreningslivet, den spirande företagsandan och den lilla trygga byskolan har marknadsförts via bygdens egna hemsidor genom projektet. Utöver informationssatsningar har även föreningen deltagit på mässor, till exempel i holländska Utrecht, för att locka barnfamiljer att ta steget. Summan av arbetet visar

att på två år har bygden fått 15 nya barnfamiljer och tio unga par utan barn. För de utländska familjerna gav bybor extra hjälp med att installera sig, råd vid husköpet och extra aktiviteter för små barn. Någon uttrycker det som att ”det kändes som en stor familj som tog emot en”. Därtill har projektet bidragit till en helt annan effekt: ett nytt aktiebolag.

– Det handlar om kanalisering för bredband och starten av ett eget aktiebolag, Järnboåsbygden AB, som i augusti 2012 öppnade en så kallad servicepunkt med butik i Järnboås. Planer finns också på att starta en bensinmack i byn, ett kafé och kanske lägga till post-, bank och apotekstjänster till servicepunkten.

Kristina Dybeck tror att det är just den starka drivkraften och det samlade engagemanget som lett till framgången.

– Vi har haft en öppen dialog hela tiden. I början hade vi också flera bygdemöten där totalt 150 deltog för att förankra och diskutera hur byn ska utvecklas.

NOMINERAD TILL ÅRETS LEADER

Foto: Daniel Johansson

Foto: Daniel Johansson

Gårdsbaserad biogas blev verklighet för lantbruket i västgötska Horshaga som ägts av familjen Lundmark i tio generationer. Den nya biogasanläggningen förser hela gården med el och värme, något som ger både miljönytta och en besparing med 150 000 kronor per år

Gårdsgas gjorde lantbruket självförsörjande

Med 4 800 slaktvinsplatser på gården fanns det möjligheter att utvinna energi ur gödseln, visste Stefan Lundmark. Efter vissa strategiska installationer i en nybyggd biogasanläggning kan han i dag utvinna 650 000 kilowattimmar el per år av cirka 400 000 kubikmeter rågas, det vill säga i princip hela gårdens energiförbrukning plus lite till. Överskottet av producerad el säljs.

– Ja, det blev en stor miljövinst att satsa på att röta gödseln från grisuppfödning till gas. Vi använder även viss del av restklipp från vår gräsmatteproduktion, säger Stefan Lundmark, ägare till Horshaga gård och företaget Vedums gräs AB.

Att de fick pengar från landsbygdsprogrammet i ett företagsstöd för att bygga anläggningen var ett tacksamt bidrag. Tillsammans med banklån gick det att klara av de stora kostnaderna för nybyggnationer. Jämfört med tidigare värmepumpar och fliseldning har gården i dag blivit lönsam.

– På årsbasis sparar vi 150 000 kronor. För tillfället är dock elpri-

Projektnamn/namn på företaget:

Biogas Horshaga

Projektägare: Horshaga Lantbruk AB

Kontaktperson: Stefan Lundmark

Kontaktuppgifter: horshaga.lantbruk@telia.com,
070-635 89 13

Hemsida: www.vedumsgラス.com

Företagsstöd utbet: mars 2011

Medel från landsbygdsprogrammet:
1 800 000 kr

set lågt, så just nu blir det inte så mycket billigare med biogas. Men miljönyttan är större, säger Stefan Lundmark som ibland dock måste komplettera med eldning i flispannan.

Gasanläggningen ser också till att svingödseln inte luktar lika mycket, eftersom det sker en stor luktreduktion när gödseln passerar i en biogasprocess. Det finns också andra fördelar. Troligtvis blir gödselns kväveutnyttjande betydligt bättre då torrsbstanshalten på rötresten är mycket lägre och därmed tränger längre ned i marken.

– Gödselmedlet blir bättre och jag tycker att det växer bättre och snabbare av det, säger Stefan Lundmark.

Han ser att flera av hans kollegor sneglar på hans lyckade exempel. Några gårdar ska till exempel gå samman för att satsa på biogas.

– Du kan tjäna pengar på det, men få inser det. Just nu är det dock lite halvtrögt på grund av osäkra ekonomiska tider. Ska det bli en stor byggboom inom området måste nog regeringen avsätta pengar i exempelvis ett metanreduceringsstöd.

Projektnamn/namn på företaget:
Kalmarsunds kustmiljö

Projektägare: Föreningen Kalmarsunds kustmiljö

Kontaktperson: Göran Fahlberg

Kontaktuppgifter:
goran.fahlberg@netatonce.net

Projekttid: apr 2008-sept 2012

Medel från landsbygdsprogrammet:
cirka 2 000 000 kr

Den långa kusten med små vikar och klippor höll på att växa igen. Därför gick 16 föreningar samman för att förbättra genomströmningen i vikarna, bekämpa övergödning, röja vassruggar och badstränder.

Kusten klar tack vare miljöprojekt

På landsbygden utanför Kalmar har invånarna fått se kusten sakta försvinna av övergödningen.

En sammanslutning av föreningar, kallad Kalmar Norra Miljösektion, ville därför starta ett miljöprojekt och fick med sig båtklubbar, frilufts- och samfällighetsföreningar. När pengar från landsbygdsprogrammet beviljades kunde det stora röjningsarbetet påbörjas och maskiner köpas in. I dag är listan lång på vad kustprojektet har uppnått under fyra år. Dessutom tillkom offentliga medel.

– Vi har anlagt åtta våtmarker och fosforfällor. Vi har också haft två musselodlingar ute för att minska övergödningen. Dessutom har vi förbättrat våra badvikar och röjt bort vass samt alger med allt från kratta och lie till specialbyggda vassklipps- och algsugningsmaskiner, säger Göran Fahlberg, ordföranden för Föreningen Kalmarsunds kustmiljö som drev projektet.

På frågan hur projektet kunde samla så många olika föreningar kring ett och samma mål svarar han:

– Det var ett omfattande informationsarbete till en början. Vi kallade till många möten där alla verksamma i kustbandet fick tycka till.

Inga intressen har heller krockat mellan föreningarna. Lantbrukarna i området bidrog med mark så att våtmarker kunde anläggas och hade djur på bete för att hindra vass att växa tillbaka, säger Göran Fahlberg.

Utöver naturens förbättringar längs med kusten finns det också andra effekter av projektet.

– Jag tycker att vi har skapat en medvetenhet om miljön. Många av våra medlemmar har engagerat sig i de vattenråd som har bildats och försöker nu åtgärda utsläppen uppströms i vattendragen, säger Göran Fahlberg, som också tycker att samarbetet mellan miljöföreningar och kommunen har vaknat efter projektet.

Att arbetet varit så framgångsrikt är enligt honom pengarna som lade grunden för investeringar, men också de 10 000 ideella timmar som lades ned av projektet.

– Eldsjälar måste finnas för ett projekt, annars självdör det. Det krävs engagerade personer som driver miljöarbetet framåt.

NOMINERAD TILL ÅRETS MILJÖSATSNING

Foto: Kalmarsunds kustmiljö

Foto: Projektet Naturvårdande jordbruk – utvald miljö i Ammarnäs

Ljuset kom tillbaka till de västerbottniska Ammarnäsfjällen med frodiga slätterängar, öppet delta och restaurerade beten. Yngre jordbrukare har fått goda förutsättningar att starta lönsamt naturvårdsjordbruk. Projektet Naturvårdande jordbruk var första steget.

Fjället öppnades genom naturvård

– Vi har restaurerat över 25 hektar naturbete och slättermark och dessutom lagt till diken och bytt ut gamla vägtrummor så att maskinell slätter på redan brukade marker kan fortsätta. Ett 80-tal lador, många hårt åtgångna, har rustats upp och som nu i ”elfte timmen” räddats för framtiden säger Ingemar Johansson, projektledare för arbetet Naturvårdande jordbruk – utvald miljö i Ammarnäs som leddes av Sorsele kommun.

– Eftersom markerna och dikena röjts från sly vågar de skygga fjällgässen nu stanna till och beta innan de drar till häckningsområdet som ligger i närheten av Ammarnäs, fortsätter han.

Med åren hade naturområdena kring Vindelälven blivit en mindre djungel av sly, buskar och stora fjällbjörkar som behövde röjas bort för att skapa naturbeten för boskapen. Även slätterängen i Ruoutetje höll på att växa igen eftersom ingen slog dessa marker. Ett annat exempel var den vilda vackra fjällängen i Aitenjas som behövde en traktorväg i stället för den gamla stigen för att kunna brukas genom maskinell slätter. Det var pengar från landsbygdsprogrammet, läns-

Projektnamn/namn på företaget:
Naturvårdande jordbruk – utvald miljö i Ammarnäs

Projektägare: Sorsele kommun

Kontaktperson: Ingemar Johansson

Kontaktuppgifter: 0952-14303, 070-2177403
ingemar.johansson@sorsele.se

Hemsida: www.ammarnasfjallen.com, klicka på Naturbeten.

Projekttid: april 2008 – dec 2012

Medel från landsbygdsprogrammet:
4 927 000 kronor

styrelsen och Världsnaturfonden som gjorde det möjligt för kommunen att investera i maskiner för det 20-tal markägare som upplått sina marker till det naturvårdande jordbruket.

– De stora vinsterna är nog inte bara miljöns bevarande, menar den engagerade projektledaren.

De har också fått uppskattning från många som känner stolthet över naturen.

– Ett öppet och väl hävdad Ammarnäsdelta gör att besökare och turister trivs när de kommer hit för att inte tala om hur glada byborna är. De hade inte något större hopp om att någon skulle ta vid när den gamla generationen slutade med sina jordbruk, säger Ingemar Johansson.

I området har nämligen unga jordbrukare nu satsat på ett deltid jordbruk och naturvård tack vare inköpta maskiner och redskap.

– Tillsammans med annan försörjning kan de förhoppningsvis leva på jordbruket genom jordbrukarsättning, men också uppfödning av djur. Därtill finns det trygga avtal mellan markägare och brukare.

Projektnamn/namn på företaget: Bokenäsets motorpark

Projektägare: Zandra och Martin Dygd

Kontaktperson: Zandra och Martin Dygd

Kontaktuppgifter:

bokenasetsmotorpark@dof.se, tel 0522-711 11

Hemsida: www.bokenasetsmotorpark.se

Projekttid: maj 2010-mars 2013

Medel från landsbygdsprogrammet:
346 000 kr

Upp och ner på grusvägarna. Under helger kan unga killar, som remitterats av socialtjänsten, köra motocross på Bokenäsets motorpark i västkustska Rotviksbro. Unga som har koncentrations-svårigheter får en chans att bygga upp tron på sig själv igen.

Ungdomar får köra motocross

Paret Zandra och Martin Dygd hade en utbyggd motocrossbana som lockade långväga gäster för konferensdagar, möhippor, svensexor och helgaktiviteter. För några år sedan insåg de att de även skulle kunna fungera som ett andrum för unga med svårigheter genom ett samarbete med stadsdelsförvaltningen Majorna-Linné i Göteborg. Paret sökte pengar från landsbygdsprogrammet för att rusta upp samlingslokaler och rum som behövdes för att de unga skulle kunna övernatta.

– Sedan förra året tar vi emot killar i åldern 10-17 år en helg varje månad genom avtal med socialtjänsten. Unga med problem får komma hit och köra motocross, som blir en fostrande aktivitet som fodrar koncentration, fokusering och självkontroll. De kan även åka ut med båt eller hålla på med till exempel innebandy, klättring och gokart, säger Zandra Dygd, som även ser hur de mår bra av att äta regelbundna måltider.

Den slingrande motorparksbanan ligger i en skyddad vik med granitklippor att sträcka ut sig på eller stränder att ta sig ett dopp ifrån.

Motocrosscyklarna är eldrivna, tysta och utan avgaser. De unga mår, enligt Zandra Dygd, bättre både psykiskt och fysiskt av att befinna sig i naturen, röra sig och få regelbundna måltider. Hon ser hur deltagarna, som ibland upplever att de inte passar in någon annanstans, äntligen får lyckas. Att de får känna sig tillfreds, bli sedda och stärkta. Hittills under de senaste åren har motorparken tagit emot cirka 100 ungdomar.

– I vår omgivning får vi alltid positiv respons på att vi jobbar med denna ungdomsverksamhet och alla tycker det är fantastiskt att den finns.

För bygden kring Rotviksbro har ungdomssatsningen kanske börjat suddas ut de vi-och-dom-känslor som funnits, menar Zandra Dygd och förklarar:

– Det är många personer som vill hjälpa till med tjänster eller saker som kan behövas i verksamheten. Det väcker empati, ger en ökad förståelse för andra och man ser att det gör skillnad.

NOMINERAD TILL ÅRETS UNGDOMSSATSNING

Foto: Daniel Johansson

Foto: Daniel Sörlin

35 ungdomar har fått hel- eller deltidsjobb genom projektet Ung och företagsam i Västra Sollefteå. Det är en del av resultatet av två jobbförmedlare som fokuserade på individuellt stöd på lokala kontor i några byar.

Projektnamn/namn på företaget:

Ung och företagsam i Västra

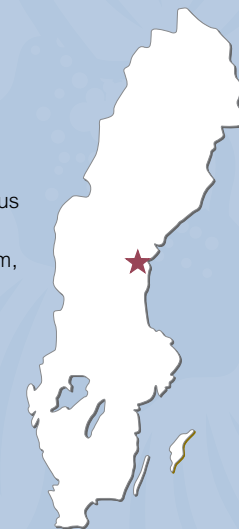
Projektagare: Leader Sollefteå

Kontaktperson: Mari Runesson och Magnus Nilsson

Kontaktuppgifter: mari.ramsele@gmail.com, magnus.junsele@gmail.com

Projekttid: nov 2010-nov 2013

Medel från landsbygdsprogrammet: ca 1 500 000 kr

Lokala drop-in-kontor ger unga jobb

– En del ungdomar tar sig inte ner till arbetsförmedlingens kontor i Sollefteå, särskilt inte de som har dålig självkänsla, säger Mari Runesson, en av de verksamhetsansvariga bakom projektet som ägs Leader Sollefteå.

Hon vet att de sju milen från de västra ytterområdena kring centralorten har betydelse och får medhåll från kollegan Magnus Nilsson som lägger till ännu en aspekt:

– Det kan vara jobbigt för unga att söka hjälp hos myndigheter i ett litet samhälle. När du stiger in på kommunkontoret förstår alla att du ska till socialtjänsten.

Därför byggde Mari Runesson och Magnus Nilsson upp två lokala kontor i Junsele samt Ramsele dit unga kunde komma för allhanda hjälp, allt ifrån stöd med att söka utbildningar till att fylla i blanketter, skriva arbetsansökan till företag och söka egen bostad. Projektet har fått 35 unga i heltids- eller deltidsarbete inom skogsindustri, restaurang, turism, vård eller omsorg. Därtill elva unga som fått nystartsjobb, tretton har fått utbildning och sex har fått sommarjobb.

– Vi har varit medmänniskor kan man säga och gett de unga individuellt anpassat stöd utifrån vad var och en har haft behov av, förklarar Magnus Nilsson, som tidigare arbetat som lärare.

Tack vare pengar från landsbygdsprogrammet kunde de inreda de två kontoren, betala hyra, finansiera två heltidsanställningar samt anordna jobbippon, till exempel om gruvbranschen tillsammans med Boliden. Med hjälp av unga deltagare byggde de också upp en lokal sajt med namnet resursbanken.se där ungdomar kan beskriva egna kompetenser och jobbbehov.

Det finns enligt Mari Runesson ett lyckat recept bakom metoden.

– Vi finns tillgängliga nästan jämt. Det går att boka tid snabbt eller bara komma på drop-in för att undvika att det tar för lång tid att få till ett möte. Därtill har vi kontakt med lokala arbetsplatser, företagare i bygden, kommunen och andra instanser, säger Mari Runesson, som också tror att den lokala kännedomen är mycket viktig.

– Jag hör unga säga ”vad skönt det är att komma till dig för du vet vad jag heter”.

Projektnamn/namn på företaget: Ungdomar bygger landet
Projektägare: Hovmantorps tennisklubb
Kontaktperson: Anders Karlsson
Kontaktuppgifter: anders@hovmantorp.nu
Projekttid: juni 2009-maj 2012
Medel från landsbygdsprogrammet: 674 000 kr

Den lokala tennisklubben i Hovmantorp sådde ett frö om att starta en medieutbildning för unga så att de skulle kunna beskriva sin bygd genom filmer, foto och Facebook. Genom Projektet "Ungdomar bygger landet" har den småländska orten ändrat image från sovstad till filmstad, åtminstone för unga.

Unga filmade för att forma framtid

I utkanten av glasriket ligger Hovmantorp som efter stängningen av Sandviks glasbruk 2005 förlorat 145 arbetstillfällen. Redan då började flykten av ungdomar ta fart. Jobben försvann från orten, men det var också ont om fritidsaktiviteter. Den lokala tennisklubben och segelklubben uppfattade att unga vill hålla på med film, foto och tv. Detta var något de sommarjobbade ungdomarna provat på när de spelat in filmer av seglande och tennisspelande juniorer.

– Men vi och ungdomarna ville bli ännu bättre på medieproduktion och 2009 startade vi ett medicinriktat ungdomsprojekt med inslag av integration och opinionsbildning via sociala medier, säger Anders Karlsson, som ledde projektet som fick stöd av landsbygdsprogrammet.

Ett 20-tal särskilt motiverade ungdomar erbjöds 50 timmars utbildning med nyinköpt utrustning och under ledning av en lärare för att hantera videokameror, sköta mixerbord för fyra kameror och köra direktsänd TV över nätet.

– Tanken var att unga skulle få förkovra sig inom medieteknik för att sedan få spetskompetens som kan stärka dem själva och bydeniteten.

Resultatet är filmer från torgdagar, näringslivsarrangemang och från kulturskolan. Kampanjer på Facebook blev också genomförda. Fem av deltagarna i projektet, tre ungdomar och två jämnåriga ledare, frilansar i dag som fotografer, filmare och producenter för webb-tv. Dessutom har projektet skapat arbetstillfällen åt 150 sommarjobbare. De har avlönats av Lessebo och Växjö kommun och har fått syssla med allehanda uppgifter på tennis- och segelklubben, men också film, foto, blogg och att bygga hemsidor. Anders Karlsson anser att bygdens liv har berikats av projektet som gjort det "lite häftigare och lite roligare" att bo där.

– Övertygelsen lever om att det finns möjligheter på landsbygden. Det lokala föreningslivet har fått upp ögonen för kompetensen, vilket lett flera filmuppgifter. Hela medieutrustningen har övertagits av Hovmantorps Film- och Fotoklubb och ska användas i projektets anda.

NOMINERAD TILL ÅRETS UNGDOMSSATSNING

Foto: Daniel Johansson

Foto: Daniel Johansson

En matchmakingmetod där varje utlandsfödds kunskaper och intresse paras ihop med rätt arbetsgivare. I det norrbottniska projektet Grön Plattform – Landsbygdsintroduktion har nya jobb skapats med hjälp av ”länkar” mellan arbetsgivare och arbetssökande.

Grön praktik ledde till jobb

– Tre personer har fått jobb på lantbruk via praktik och sedan har vi skapat ytterligare tre arbetstillfällen hos en grönsaksodlare. Vi har också fått ett mycket bättre samarbete med personer på länsstyrelsen, i invandrarföreningar, på SFI och på Arbetsförmedlingen som alla fått insikter om hur man får människor i arbete, säger Camilla Häggström, projektledare på Hushållningssällskapet i Norrbotten.

Projektet tog fram ett koncept som utgick från unga utlandsfödda och svenskar som inte hade fått in en fot på arbetsmarknaden. En metod var att hitta rätt praktikplats hos rätt företag för den enskilde för att få en bra introduktion in i arbetslivet. Hittills har cirka 15 utlandsfödda gjort praktik.

– Många arbetsgivare förstod också hur bra en sådan här lösning är för en avflyttningsbygd, särskilt inom de gröna näringarna som jordbruk och skogsbranschen. Företag får importera arbetskraft i stället. Jag har hört gårdsägare säga att ”tänk om de nu trivs med jobbet så att de stannar och tar över gården”, säger Camilla Häggström.

Ett tiotal unga svenskar och utlandsfödda fick även prova på praktiskt arbete vid naturbruksskolor under kortare utbildningar där ex-

Namn på projekt/företag: Grön plattform
– Landsbygdsintroduktion

Ägare av projekt/företag:
Hushållningssällskapet

Kontaktpersoner: Camilla Häggström

Kontaktuppgifter:
camilla.haggstrom@hushallningssallskapet.se

Projektperiod: maj 2010-dec 2013

Pengar från landsbygdsprogrammet:
1 770 000 kr

Vill du veta mer: www.hs-nord.hush.se och välj Utvecklingsprojekt och sedan Grön Plattform

empelvis traktorkörning, odling och färklippning ingick. Andra delar i projektet var studiebesök.

– Genom små steg in i arbetslivet genom dessa ”länkar” har de nått bra resultat, menar den engagerade projektledaren.

Hon märker nu att andra branscher vill ta efter metoden, då även transport-, polis- och vårdsektorn i glesbygd behöver arbetskraft.

– Det pågår till exempel en explosion av gruvbolag i området. Polis- och chaufförer vill lämna sina jobb för att arbeta i gruvan. Därför behövs en rörlighet på arbetsmarknaden, säger Camilla Häggström.

Nyckeln med projektet är att det för Arbetsförmedlingen, företagarna och de utlandsfödda fungerat som en bro, som på flera sätt har ”kortat vägen” främst genom förbättrad kommunikation. På vilket sätt skapar ert projekt verklig integration?

– Vi vet att två av de utlandsfödda är kvar på arbetsplatserna och vi följer upp vad som händer. Projektet har även skapat underlag för ett nytt utbildningsprojekt. Landsbygdsföretagen och landsbygdsborna har dessutom fått en mer positiv bild av målgruppen utlandsfödda som resurs, avslutar hon.

Namn på projekt/företag: Innovation Landsbygd

Ägare av projekt/företag: Open Eye AB

Kontaktpersoner: Gunnar Backman och Tomas Erlandsson

Kontaktuppgifter: gunnar@openeyegroup.com, tomas@openeyegroup.com

Projektperiod: mars 2011-jan 2012

Pengar från landsbygdsprogrammet: cirka 645 000 kronor

Vill du veta mer:
www.innovationlandsbygd.wordpress.com

Okra och durra på uppländska slätter.
Adzukibönor och asiatiska bladgrönsaker.
Många var de exotiska grödor som
testodlades på svenska gårdar i projektet
Innovation landsbygd vars arbetsmodell
visar att utländsk kompetens kan förnya
jordbruket och livsmedelsmarknaden.

Invandrare sår nya frön i jordbruket

Projektledarna Gunnar Backman och Tomas Erlandsson, som tidigare arbetat med landsbygdsutveckling, insåg att utländsk kompetens inte togs tillvara i jordbruksnäringen.

– Det finns behov av utveckling, förnyelse och ekologi. I Sverige importerar vi 50 procent av all mat så vi vet att förutsättningarna finns för att öka produktionen. Dessutom måste vi producera allt mer mat, mer proteiner per hektar, konstaterar Gunnar Backman.

Projektet, som stöddes av landsbygdsprogrammet, LRF, fyra kommuner i Uppsala län och Arbetsförmedlingen, utgick från att låta sju agronomer från Etiopien, Iran, Japan, Egypten, Palestina, Indien och Peru, arbeta i innovationsteam för att testodla grödor på fem olika gårdar. 20 nya grödor odlades och resultatet blev positivt. Även om vissa plantor var känsliga för de långa, ljusa nordiska dagarna var andra oerhört tåliga för regnrika vår- respektive höstperioder.

– Vi har till exempel odlat etiopiskt gräs som ger både ett glutenfritt mjöl och ett höfoder. Vi har även testat asiatiska bladgrönsaker, som skulle kunna odlas på hösten. Därtill har vi odlat till exempel durra, bovete, linser och lupin som fungerat förvånansvärt bra, säger Tomas Erlandsson.

Redan tidigt i projektet gjorde också de utländska agronomerna marknadsstudier av vilka matvaror och grönsaker som är intressanta att sälja i Sverige. Flera av dem såldes också lokalt till matbutiker och handlare. Efter hand visade också producenter som Saltå kvarn, Risenta och Kung Markatta ett intresse för att köpa inhemska produkter i stället för att importera.

– Först under nästa år kommer vi att ha produkter som de kan sälja, säger Tomas Erlandsson.

Projektet har lett till en arbetsmodell som andra kan ta efter. Genom att låta nysvenskar med jordbruksbakgrund förnya svenskt jordbruk kan livsmedelsmarknaden förändras. Dessutom skapas nya jobb.

– En av de utlandsfödda fick arbete som maskinförare på Maskinringen, en annan är försöksledare i det nya projektet Ulva Park. Flera av de andra har gått vidare till arbete och utbildning, berättar Gunnar Backman.

En extra effekt är Uppsala kommun och LRF satt igång ett treårigt näringslivsprojekt, Ulva Park, kring odling på 17 hektar. Det har även lett till försäljning av grönsaker i butik.

NOMINERAD TILL ÅRETS INTEGRATIONSSATSNING

Foto Projektet Innovation Landsbygd

Foto: Annika Thorvaldsson

Nio av 21 personer med utländsk bakgrund som gick en entreprenörs- och yrkesutbildning hade jobb redan vid examen, det visar resultatet av det nationella projektet Mångkulturell företagsutveckling. Modellen ska nu spridas över landet.

Namn på projekt/företag: Mångkulturell företagsutveckling

Ägare av projekt/företag: LRF

Kontaktperson: Jenny Svensson

Kontaktuppgifter:
jenny.sh.svensson@gmail.com

Projektperiod: nov 2007- dec 2011

Pengar från landsbygdsprogrammet:
cirka 2 930 000 kr

Vill du veta mer: www.lrf.se och gå in under Medlem, sedan Företagande, sedan Driva företag och välj Projekt Grön Mångfald

Var: nationellt projekt

Nysvenskar i gröna jobb efter utbildning

Bakom projektet står Lantbrukarnas Riksförbund, LRF, som ville satsa på skräddarsydd utbildning på gymnasienivå riktad till människor med utländsk bakgrund som hade för avsikt att etablera sig inom exempelvis lantbruk, trädgård eller livsmedelsförädling. Antingen genom att starta eget eller få en anställning inom området. Startskottet för projektet blev en tvåårig utbildning som heter Grön framtid som ägde rum på Marieborgs folkhögskola utanför Norrköping och på Naturbruksgymnasierna i Östergötland. Knappt hälften av deltagarna fick jobb efter examen.

– Av de 21 deltagare som gick utbildningen med praktik var det nio som fick jobb med en gång. Några var också på väg in i anställningar eller skulle starta eget. En av deltagarna fick en provanställning på en mjölgård medan en annan fick arbete på en handelsträdgård. En av deltagarna på utbildningen har startat en egen köttbutik tillsammans med sin bror, säger projektledaren Jenny Svensson.

Utbildningsmodellen anses så framgångsrik att den har spridits till

andra platser i landet. Enligt Jenny Svensson är hemligheten med metoden att den innehåller utbildning inom lantbruk och trädgård, praktikmöjligheter på gårdar och har fokus på nätverkande.

– Andra framgångsfaktorer har varit att deltagarna fick stöd i att utveckla svenska språket och matchades hela vägen mot arbetsmarknaden eller mot att starta eget, beroende på deltagarens ambitioner, säger hon.

Projektet, som finansierades av landsbygdsprogrammet och LRF, byggde på en nationell förstudie som gjorts av LRF i samråd med Jordbruksdepartementet och Jordbruksverket 2005-2006. En marknadsanalys visade då att affärsmöjligheterna är många för att ta fram helt nya matvaror och odla nya grödor.

– Inom ramen för projektet genomfördes även en studie där man tittade på vilka råvaror och produkter som importeras till Sverige och vilka man skulle kunna producera här, avslutar Jenny Svensson.

Tankar till andra från satsningarna

Ange klara mål för arbetet. Ju tydligare man kan beskriva de specifika målen och aktiviteterna desto lättare är det att styra projektet så att dess övergripande mål uppfylls.

Hitta en engagerad projektledare som har lätt att prata med lokalbefolkningen, men också med myndigheter.

Hitta win-win i samarbeten så att alla parter drar nytta av dem. Samarbete med nya parter som t. ex. ungdomar, akademien, kommun och näringsliv kan ge spännande resultat.

Tänk långsiktigt hur projektet ska överleva efter projekttiden. Tänk i förväg på hur arbetet ska finansieras och utvecklas för att kunna fortsätta.

Ta vara på kompetens, nätverk och idéer i Leader så att man tillsammans kan skapa ett bra projekt

Förankra så att alla i projektet kan påverka.

Ha tålamod i det lokala engagemanget. Det är viktigt att ta tillvara den kompetens som finns och även söka upp dem som inte vill framhäva sig själva.

Satsa på information och transparens. Berätta tidigt om vad som händer i arbetet så att alla får information.

Hemsidan är viktig. Syns du inte så finns du inte. Genom hemsidan når man ut till många fler än man anar och dessutom är den en marknadsföringskanal för arbetet.

Eldsjälar behövs alltid för att driva ett projekt. Annars finns det risk för att det självdör.

Kontakta gärna konsulter som har branschkunskaper för att nå ut, något som var lyckat i t. ex. kontakter med restauranger.

Ha koll på ekonomin i projektet.

Se möjligheter bland unga, istället för begränsningar.

Lär av andras erfarenheter innan du startar ett projekt. Gå igenom resultat i tidigare projekt, dra lärdomar och se vad som kan passa på din ort.

Begränsa omfång och tid i projektet, men tänk ändå på att det ska vara värdefullt, livgivande och engagerande för deltagarna och invånarna.

Ta alltid hjälp av leaderkontoret - och kör hårt.

Undersök annorlunda alternativ för gårdsbyggnationer. Tänk på att det alltid kan finnas olika alternativ för nya byggnader och dess funktioner.

Investera inte i maskiner eller inventarier som inte har full kostnadstäckning på en gård.

Se till att företaget blir lönsamt. Se till att alla delar i företaget genererar pengar.

Våga tänka innovativt, tänka nytt och gå din egen väg.

I den här broschyren presenteras de landsbygdssatsningar som nominerats till 2012 års Landsbygdsgala.

Filmer om de nominerade finns att se och ladda ned på www.landsbygdsnätverket.se/landsbygdsgalan2012

